

Меѓународен Универзитет Визион
Universiteti Ndërkombëtar Vizion

International Vision University
Uluslararası Vizyon Üniversitesi

KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ

ANAYASA HUKUKU

УСТАВНО ПРАВО
НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Doç. Dr.
Azam KORBAYRAM

Kuzey Makedonya,
Gostivar, 2024

Yazar

Doç. Dr. Azam KORBAYRAM

Yayıncı

Uluslararası Vizyon Üniversitesi

Akademik Tashih

Prof. Dr. Ömer KESKİNSOY
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
İİBF

Prof. Dr. Ebrar İBRAİMİ
Tetova Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Abdülmecit NUREDİN
Uluslararası Vizyon Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Editör

Prof. Dr. Fadıl HOCA

Lektör

Elif HOCA

Tasarım

Yekin ABAZ

Yayınevi

Print Factory DOOEL Skopje

Yayın yeri ve yılı

Gostivar, 2024

Tiraj

500

ÖNSÖZ

Bu eser, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Hukuku üzerine ender eserlerden olup, Türkçe özelinde kaleme alınmış ilk ilmi çalışma olma özelliğini taşımasıyla bir ilke imza atmaktadır. Eserin kaleme alınmasındaki temel gaye, Kuzey Makedonya’da anayasa hukuku alanında Türk dilinde yayımlanmış eserlerin yokluğundan kaynaklanan önemli bir eksikliği gidermektir. Anayasa hukuku, hukuk sisteminin temel taşlarını oluşturan ve bireylerin haklarını koruyan önemli bir disiplindir. Ancak, Türkçe kaynakların yetersizliği, bu alanda eğitim gören öğrencilere gerekli bilgi ve referansları sağlama konusunda zorluklar doğurmaktadır. Bu bağlamda, başta Kuzey Makedonya sınırları içerisinde yaşayan Türk milletine mensup öğrenciler olmak üzere, diğer Balkan ülkelerinde ve Türk Cumhuriyetlerinde eğitim gören hukuk fakültesi öğrencilerinin de faydalanabilmesi amacıyla, kapsamlı bir ders kitabı niteliğinde bu eseri sunmayı amaçladık.

Kitap, anayasa hukukunun temel ilkelerini, kavramlarını ve uygulama alanlarını derinlemesine inceleyerek, öğrencilere hem teorik hem de pratik bilgi sağlamayı hedeflemektedir. Yazım sürecinde, konuya olan ilginin yanı sıra, K. Makedonya Cumhuriyeti Anayasa hukukunun evrimi ve anayasa hukuku alanındaki güncel gelişmeler de göz önünde bulundurulmuştur. Amacımız, bu eseri bir kaynak olarak kullanarak öğrencilerin anayasa hukukunu daha iyi anlamalarına yardımcı olmak ve aynı zamanda hukuk alanındaki tartışmalara katkı sağlamaktır.

Altı bölümden oluşan Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasa Hukuku’nun birinci bölümünde, ASNOM oturum kararlarından başlayarak 1991 Anayasası’na kadar olan dönemdeki anayasa hareketleri felsefi ve siyasi arka planı ile ele alınarak özetlenmiş ve 1991 Anayasası’nın sahip olduğu ilkeler ve değerler dahilinde oluşturduğu anayasal düzenin ayrı alt başlık halinde detaylı incelenmiştir. Diğer beş bölümde ise, 1991 Anayasası’nın yazılım planına bağlı kalınarak, "temel hak ve hürriyetler", "devletin yasama organı", "devletin yürütme organı", "devletin yargı organı" ve "anayasada yer alan diğer hususlar" (yerel yönetimler, uluslararası ilişkileri, devletin savunması ve olağanüstü yönetim usulleri) daha geniş olarak açıklandı. Bu bakış açısıyla, tanımsal açıklamalar yapmak için geniş ölçekte ele alınmaya çalışılmış bir ders kitabı olma özelliğine kavuşmuştur.

Öğrencilerin bu konu özelinde ders kitabı ihtiyacını karşılayacak ve anayasa hukuku konularına ilgi duyan genel okura yararlı olacak boyutlarda,

özlü ve nispeten kolay anlaşılır bir metin ortaya konmaya çalışıldı. Kitabın sonunda kullanılan kaynaklar kaynakça kısmında belirtildi. Ayrıca, yabancı dilde terminolojinin karşılığını merak eden ve geliştirmek isteyen öğrenciler veya yabancı dille öğrenim gören öğrencilere kolaylık sağlaması amacıyla, Türkçe – İngilizce Anayasa Terimleri Sözlüğü de kitabın sonuna eklenmiştir.

Kitabın, basılmadan önce okuyan değerli meslektaşım ve eşim Elif Hoca'ya, hem hukukçu hem Türk dili ve edebiyatı uzmanı olması hasebiyle, gözden kaçan ayrıntılarını ve dil ve yazım hatalarını düzeltmemi sağladı. Öte yandan, hiçbir desteğini esirgemediği için ve her türlü fedakarlığa katlandığı için de kendisine minnettarlığımı ifade etmem gerekir. Yazım aşamasında ayrıntılara yönelik bazı eksikleri görmeme yardımcı olan ve ilmi açıdan yol gösteren kıymetli hocalarım Prof. Dr. Ömer Keskinsoy, Prof. Dr. Abdülmecit Nuredin ve Prof. Dr. Ebrar İbraimi'ye, yalnızca eserde değil şahsım üzerindeki emek ve katkılarından dolayı şükranlarımı sunarım. Bu minvalde, hocalığın yanı sıra genç talebe ve akademisyenlere her daim desteklerini esirgemeyen Üniversitemizin Kurucu Rektörü kıymetli hocamız Prof. Dr. Fadıl Hoca'ya şükranlarımı sunmayı borç bilirim. Ayrıca, kitabın yayınlanmasını gerçekleştiren Uluslararası Vizyon Üniversitesi Yayınlarına ve başta Rektörümüz sayın Prof. Dr. Ahmet Vecdi Can olmak üzere tüm değerli yöneticilerine teşekkür ederim. Son olarak, iyisiyle kötüsüyle bugünlere ulaşmamda emekleri, fedakârlıkları, değerli öğütleri ve sevgileriyle her an yanımda olan, bana daima inanan ve destekleyen sevgili anne ve babama, hayatımda bıraktıkları derin izler ve katkılarından dolayı sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Bu eserin, okuyucularımıza özellikle öğrenci gençlerimize faydalı olmasını ve Kuzey Makedonya'daki anayasa hukuku eğitimine önemli bir katkı sunmasını umuyorum.

Azam KORBAYRAM
21 Aralık, 2024 / Gostivar
Kuzey Makedonya

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
İÇİNDEKİLER	5
СОДРЖИНА	13
KISALTMALAR	21

I. BÖLÜM

MAKEDONYA'DA ANAYASA HAREKETLERİ

1. ANAYASACILIK HAREKETLERİNİN ANLAMI VE MAKEDONYADA ANAYASALLAŞMA SÜRECİ	23
2. MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN 1944-1991 DÖNEMİ ANAYASAL GELİŞİMİ VE ÖZELLİKLERİ	32
2.1. Makedonya Cumhuriyeti Devletinin Oluşumunda ASNOM'un Birinci Oturum Kararları (1944)	32
2.2. 1946 Makedonya Halk Cumhuriyeti Anayasası	35
2.3. 1963 Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti Anayasası	41
2.4. 1974 Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti Anayasası	44
3. MAKEDONYA CUMHURİYETİNİN ANAYASAL GELİŞİMİ VE 1991 ANAYASASININ NİTELİĞİ	49
3.1. Bağımsızlık Süreci ve 1991 Anayasası'na Göre Devlet Yapısı	49
3.2. 1991 Anayasası'nın Konsepti	57
3.3. Anayasanın Yapısı ve İçeriği	59
3.4. Anayasanın Başlangıç Bölümünün Önemi	62
4. KUZEY MAKEDONYA CUMHURİYETİ ANAYASAL DÜZENİNİN TEMEL DEĞERLERİ VE İLKELERİ	71
4.1. Anayasal Düzenin Sahip Olduğu Temel Değerlerin Niteliği	71
4.2. Anayasal Düzenin Temel Değerlerini Oluşturan İlkeler	73
4.3. Egemenlik	78

4.4. Kuvvetler Ayrılığı İlkesi ve 1991 Anayasası'ndaki Yeri	81
4.4.1. Kuvvetler Ayrılığı Teorisinin Gelişimi	81
4.4.2. Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin 1991 Anayasası'ndaki Yeri ve Hükümet Sistemi Tasnifi	86

II. BÖLÜM

TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER

1. TERMİNOLOJİK FARKLILIKLAR VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	95
1.1. Hürriyet Kavramı	95
1.2. Hak Kavramı	98
1.3. İnsan Hakları	101
1.4. Temel Hak ve Hürriyetler.....	102
1.5. Vatandaş Hakları	105
2. İNSAN HAKLARININ SINIFLANDIRILMASI	106
2.1. Statülerine Göre Hak ve Hürriyetler – Georg Jellinek	110
2.2. Gelişimine Göre Hak ve Hürriyetler – Karel Vasak.....	112
2.3. Jürgen Habermas'ın İnsan Hakları Sınıflandırması.....	115
2.4. Hürriyetlerin Monizmi (Bütünlüğü)	116
3. 1991 ANAYASASI'NIN SINIFLANDIRMASI	117
3.1. Kişi ve Yurttaş Hak ve Hürriyetleri.....	118
3.2. Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Hak ve Ödevler.....	121
4. 1991 ANAYASASI'NDA TEMEL HÜRRİYETLER VE HAKLAR.....	123
4.1. Kişisel Haklar (Medeni ve Siyasal Haklar) ve Hürriyetler	127
4.1.1. Yaşama Hakkı.....	131
4.1.2. İşkence, Kötü Muamele, Angarya ve Zorla Çalıştırma Yasağı.....	137
4.1.3. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği	139
4.1.4. Hak Arama ve Masumiyet Karinesi.....	142
4.1.5. Kanunsuz Ceza Olmaz.....	146
4.1.6. Savunma Hakkı.....	149

4.1.7. Serbest Dolaşım Hakkı	150
4.1.8. Konut Dokunulmazlığı	151
4.1.9. Mektup ve Diğer İletişim (Haberleşme) Şekillerinin Gizliliği.....	152
4.1.10. Din ve Vicdan Hürriyeti	153
4.1.11. Vatandaşlık Hakkı	154
4.2. Siyasi Hürriyetler	155
4.2.1. Eşitlik ve Adalet Hakkı	155
4.2.2. Düşünce ve Kanaat Hürriyeti.....	156
4.2.3. İfade Hürriyeti.....	158
4.2.4. Basın ve Diğer Bilgilendirme Araçlarının Hürriyeti.....	159
4.2.5. Toplantı, Gösteri ve Kamuya Açık Toplanma Hürriyeti.....	160
4.2.6. Dernek Kurma Hürriyeti	165
4.2.7. Seçme ve Seçilme Hakkı.....	167
4.2.8. Dilekçe Hakkı	168
4.2.9. Yabancıların Hakları	169
4.3. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar	171
4.3.1. Mülkiyet Hakkı	172
4.3.2. Çalışma Hakkı.....	177
4.3.3. Sosyal Güvenlik Hakkı, Sosyal Koruma ve Sağlık Koruma	179
4.3.4. Ailenin Korunması.....	181
4.3.5. Çocuk Sahibi Olma Hakkı	182
4.3.6. Sağlıklı Çevre Hakkı.....	182
4.3.7. Eğitim Hakkı.....	183
4.3.8. Bilimsel, Sanatsal ve Diğer Yaratıcı Faaliyetlerin Hürriyeti.....	185
4.3.9. Sendikal Örgütlenme ve Grev Hakkı	186
4.3.10. Vergi Yükümlülüğü	188
4.3.11. Toplulukların (Azınlık Milliyetlerin) Hakları	189
4.3.11.1. Kavram, Gelişim ve Uluslararası Hukuk Alanında Korunması.....	189
4.3.11.2. Kuzey Makedonya Anayasal Düzenindeki Korunması	195

4.3.11.2.1. Azınlık Toplulukların Özel Hakları (Kültürel Haklar, Eğitim Hakları ve Dil Hakları)	202
4.3.11.2.2. 2001 Anayasa Değişiklikleri ve Kuzey Makedonya'da Azınlık Hakları Güvenceleri	208
4.3.11.3. Topluluklar Arası İlişkiler Komitesi	209
5. TEMEL HAK VE HÜRRİYETLERİN ANAYASAL GÜVENCESİ	211

III. BÖLÜM

DEVLETİN YASAMA ORGANI

1. GENEL	213
2. TEK MECLİSLİ PARLAMENTO.....	217
2.1. Milletvekili Seçimi ve Egemenliğin Kullanım Yöntemi	217
2.2. Seçme ve Seçilme Yeterliği.....	228
2.3. Demokratik Seçim İlkeleri	231
2.4. Seçim Sistemi	236
3. PARLAMENTONUN OLUŞUMU, YAPISI VE İŞLEYİŞİ	243
3.1. Meclis İçtüzüğü.....	246
3.2. Meclis Başkanlığı.....	248
3.3. Siyasi Parti Grupları, Komisyonlar ve Komiteler.....	252
3.4. Toplantı ve Karar Yeter Sayısı.....	262
3.5. Meclis Görüşmeleri ve Oylama.....	264
4. PARLAMENTONUN GÖREV VE YETKİLERİ.....	268
4.1. Meclisin Kanun Yapma Yetkisi ve Usulü.....	270
4.1.1. Kanun Teklifinin İçeriği.....	272
4.1.2. Olağan Kanun Usulü.....	273
4.1.2.1. Birinci Okuma	273
4.1.2.2. İkinci Okuma	274
4.1.2.3. Üçüncü Okuma	276
4.1.3. İvedilikle Görüşme	276
4.1.4. Öncelikle Görüşme	277

4.1.5. Kanunların Yürürlüğe Girmesi	278
4.2. Anayasa Değişikliği Yapılması Usulü ve Günümüze Kadar Yapılan Anayasa Değişiklikleri	280
4.3. Meclis Kararı Niteliğinde Olan Diğer Yasama İşlemleri ve Usulü	291
4.3.1. Kanunları Yorumlama Yetkisi	292
4.3.2. Diğer Yasama İşlemleri; Bildiri, Karar, Tavsiye, Rapor	293
4.3.3. Milletlerarası Anlaşmaların Onaylanması	294
4.3.4. Bütçe ve Kesin Hesap Kanununun Kabulü	297
4.4. Milletvekillerinin Hukuki Statüsü	299
4.4.1. Milletvekili Seçilme Yeterliği	302
4.4.2. Milletvekilliği Bağışıklığı	303
4.4.3. Milletvekili Statüsünün Kaybı	305
4.5. Yasamanın Yürütmeyi Denetleme Mekanizmaları	306
4.5.1. Parlamento'nun Hükümeti Seçme Yetkisi	306
4.5.2. Hükümetin Parlamento'ya Karşı Sorumluluğu	307
4.5.2.1. Sözlü ve Yazılı Soru	308
4.5.2.2. Meclis Araştırması ve Meclis Soruşturması	309
4.5.2.3. Gensoru (Имепнепауја)	311
4.5.2.4. Güven Oylaması	312
4.5.2.5. Denetleyici Görüşme	314

IV. BÖLÜM

DEVLETİN YÜRÜTME ORGANI

1. GENEL	317
2. DEVLET BAŞKANI'NIN ANAYASAL KONUMU	320
2.1. Devlet Başkanının Nitelikleri, Seçilme Şartları ve Seçim Usulü	320
2.2. Devlet Başkanı'nın Halk Tarafından Doğrudan Seçilmesi	328
2.3. Devlet Başkanının Görev ve Yetkileri	331
2.4. Devlet Başkanı'nın Tarafsızlığı ve Sorumsuzluğu	343

2.4.1. Siyasal Sorumsuzluğu.....	347
2.4.2. Cezai Sorumsuzluğu	350
2.4.3. Hukuki (Medeni) Sorumsuzluğu.....	352
3. HÜKÜMETİN ANAYASAL KONUMU	352
3.1. Bakanlar Kurulu	355
3.1.1. Bakanlar Kurulunun Kurulması ve Göreve Başlaması	358
3.1.2. Bakanlar Kurulunun Yapısı, Görev ve Yetkileri.....	369
3.1.3. Bakanlar Kurulunun Çalışma Usulü ve Düzenleyici İşlemleri	376
3.1.3.1. Bakanlar Kurulunun Çalışma Usulü	376
3.1.3.2. Yürütmenin Düzenleme Yetkisi	379
3.1.4. Bakanlar Kurulunun Sorumluluğu ve Görevinin Sona Ermesi	383
3.1.5. Bakanlar Kurulunun Görevinin Sona Ermesi.....	387
3.2. Başbakanın Anayasal Konumu	388
3.2.1. Başbakanın Göreve Geliş Şartları	389
3.2.2. Başbakanın Görev ve Yetkileri	390
3.2.3. Başbakanlık Görevinin Sona Ermesi.....	392
4. İKİ KANATLI YÜRÜTMENİN KENDİ İÇİNDE SAHİP OLDUĞU İLİŞKİLER.....	393
5. YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER	395

V. BÖLÜM

DEVLETİN YARGI ORGANI

1. GENEL	399
2. YARGININ TEMEL İLKELERİ VE GENEL YAPISI	402
2.1. Yargı Bağımsızlığı	404
2.2. Hakimlik Teminatı	407
2.3. Diğer İlkeler	409
2.4. Mahkeme Teşkilat Yapısı ve Yüksek Mahkemeler.....	413
2.5. Kamu Denetçisi (Ombudsman)	415

3. YARGI KONSEYİ	425
3.1. Yargı Konseyinin Konumu.....	426
3.2. Yargı Konseyinin Yetkisi ve Teşkilatı	428
3.3. Yargı Konseyinin Oluşumu, Görev Alanı ve Seçimi	429
4. SAVCILIK VE SAVCILAR KURULU	432
4.1. Savcılık Kurumunun Görev ve Özellikleri	432
4.2. Savcılar Kurulu Görev ve Özellikleri	436
5. HAKİMLER VE SAVCILAR AKADEMİSİ	438
6. ANAYASA YARGISI	443
6.1. Kuzey Makedonya Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu.....	443
6.1.1. Üye Seçimi, Yeterlik Şartları ve Görevin Sona Ermesi.....	447
6.1.2. Anayasa Mahkemesi'nin Bağımsızlığı ve Meşruluğu	451
6.1.3. Anayasa Mahkemesinin Rolü ve Hukukun Üstünlüğü	454
6.1.4. Teşkilat Yapısı ve Çalışma Usulü.....	455
6.1.4.1. Başkanlık	456
6.1.4.2. Genel Kurul	457
6.1.4.3. Komisyonlar	462
6.2. Anayasa Mahkemesinin Görev ve Yetkileri.....	464
6.2.1. Anayasaya Uygunluk (Norm) Denetimi	465
6.2.2. Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması	473
6.2.3. Cumhurbaşkanını Yargılama Yetkisi.....	480
6.2.4. Yetki Çatışmalarının Çözümü	481
6.3. Anayasa Mahkemesi'nin Anayasal Denetim Sistemi İçindeki Rolü ve Kararlarının Hukuki Etkisi	482
6.3.1. Anayasa Mahkemesi'nin Anayasal Denetim Sistemi İçindeki Rolü	482
6.3.2. Anayasa Mahkemesi Kararlarının Hukuki Etkisi	483
6.4. Anayasa Mahkemesi'nin Diğer Devlet Organlarıyla ve Diğer Anayasa Mahkemeleriyle İlişkileri	487

VI. BÖLÜM

ANAYASADA YER ALAN DİĞER HUSUSLAR

1. YEREL YÖNETİMLER VE NİTELİĞİ	489
1.1. Yerel Yönetimin Kanuni Çerçevesi.....	489
1.2. Yerel Yönetim Birimleri	494
2. ULUSLARARASI İLİŞKİLER	499
2.1. Kuzey Makedonya Cumhuriyet'nin Uluslararası İlişkilerine İlişkin Anayasal İlkeler.....	499
2.2. 1991 Anayasasına Göre Uluslararası İlişkilere Yönelik Usul ve Karar Alma Organları.....	503
3. DEVLET SAVUNMASI ve OLAĞANÜSTÜ YÖNETİM USULLERİ.....	506
3.1. Cumhuriyetin Savunmasına İlişkin Anayasa Hükümleri.....	506
3.2. Savaş (Sıkıyönetim) Durumuna İlişkin Anayasa Hükümleri	507
3.3. Olağanüstü Hal Durumuna İlişkin Anayasa Hükümleri	508
3.4. Kanun Hükümünde Kararname (KHK).....	512
3.5. İnsan Hürriyetlerinin ve Haklarının Askeri ve Olağanüstü Hal Durumunda Kısıtlanması.....	519
Anayasa Terimler Sözlüğü - (Türkçe – İngilizce)	525
KAYNAKÇA.....	549

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	3
СОДРЖИНА.....	5
КРАТЕНКИ	21

ПРВ ДЕЛ

ОСНОВИ НА УСТАВНОТО УРЕДУВАЊЕ НА МАКЕДОНИЈА

- 1. ПОИМОТ И ЗНАЧЕЊЕТО НА УСТАВНОСТ И РАЗВИТОК НА УСТАВНОТО УРЕДУВАЊЕ НА МАКЕДОНИЈА**
- 2. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УСТАВНИОТ РАЗВИТОК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ОД 1944 ДО 1991**
 - 2.1. Решенијата на Првото Заседание на АСНОМ за Државноста на Република Македонија (1944)
 - 2.2. Уставот на Народна Република Македонија од 1946
 - 2.3. Уставот на Социјалистичка Република Македонија од 1963
 - 2.4. Уставот на Социјалистичка Република Македонија од 1974
- 3. УСТАВЕН РАЗВИТОК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА И ОСНОВНИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА УСТАВОТ ОД 1991**
 - 3.1. Процесот на Независност и Карактерот на Државата Според Уставот од 1991
 - 3.2. Концепцијата на Уставот од 1991
 - 3.3. Структурата и Содржината на Уставот
 - 3.4. Значењето на Преамбулата на Уставот
- 4. ТЕМЕЛНИ ВРЕДНОСТИ И ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА УСТАВНИОТ ПОРЕДОК НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**
 - 4.1. Карактеристики на Основните Вредности на Уставниот Поредок
 - 4.2. Принципи Кои ги Сочинуваат Темелните Вредности на Уставниот Поредок

- 4.3. Поимот на Суверенитет
- 4.4. Принципот на Поделба на Власта и *Местото во Уставот од 1991*
 - 4.4.1. Развотоот на Теоријата на Поделба на Власта
 - 4.4.2. Односот на Принципот на Поделба на Власта со Уставот од 1991 година и Владиониот Систем на Државата

ВТОР ДЕЛ

ОСНОВНИ СЛОБОДИ И ПРАВА НА ЧОВЕКОТ

1. ПРАВНА РАМКА И ТЕРМИНОЛОШКИ РАЗЛИКИ

- 1.1. Поимот на Слобода
- 1.2. Поимот на Право
- 1.3. Човекови Права
- 1.4. Основни Слободи и Права
- 1.5. Граѓански Права

2. КЛАСИФИКАЦИЈА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА

- 2.1. Права и Слободи Според Нивниот Статус – Георг Јелинек
- 2.2. Права и Слободи Според Нивниот Развој – Карел Васак
- 2.3. Класификација на Човековите Права Според Јурген Хабермас
- 2.4. Монизамот на Слободите

3. КЛАСИФИКАЦИЈА НА УСТАВОТ ОД 1991 ГОДИНА

- 3.1. Права и Слободи на Човекот и Граѓанинот
- 3.2. Економски, Социјални и Културни Права

4. ОСНОВНИ ПРАВА И СЛОБОДИ ВО УСТАВОТ ОД 1991 ГОДИНА

- 4.1. Лични Права (Граѓански и Политички права) и Слободи
 - 4.1.1. Право на Живот
 - 4.1.2. Слобода од Мачење (Тортура), Нечовечко или Понижувачко Постапување и Задолжителна Работа
 - 4.1.3. Право на Слобода и Безбедност
 - 4.1.4. Право на Жалба и Пресумпција на Невиност
 - 4.1.5. Нема Казна Без Закон
 - 4.1.6. Право на Одбрана
 - 4.1.7. Слобода на Движењето и Настанувањето

- 4.1.8. Неповредливост на Домот
- 4.1.9. Тајност на Писмата и на Другите Облици на Општење
- 4.1.10. Слобода на Вероисповеста и Уверувањето
- 4.1.11. Право на Државјанство
- 4.2. Политички Слободи
 - 4.2.1. Право на Рамноправност и Еднаквост
 - 4.2.2. Слобода на Мислата и Определувањето
 - 4.2.3. Слобода на Говорот
 - 4.2.4. Слобода на Печатот и Други Видови Информирање
 - 4.2.5. Слобода на Собир и на Друго Јавно Собирање
 - 4.2.6. Слобода на Здружувањето
 - 4.2.7. Избирачко Право
 - 4.2.8. Правото на Претставки и Поплаки
 - 4.2.9. Право на Страниците
- 4.3. Економски, Социјални и Културни Права
 - 4.3.1. Право на Сопственост
 - 4.3.2. Право на Работа
 - 4.3.3. Право на Социјална Сигурност, Социјална Заштита и Заштита на Здравјето
 - 4.3.4. Заштита на Семејството
 - 4.3.5. Право на Слободно Одлучување за Создавање Деца
 - 4.3.6. Право на Здрава Животна Средина
 - 4.3.7. Право на Образование
 - 4.3.8. Слобода на Научното, Уметничкото и Други Видови на Творештво
 - 4.3.9. Право на Синдикално Организирање и Право на Штрај
 - 4.3.10. Должност за Давање Материјален Придонес
 - 4.3.11. Право на Припадниците на Националностите
 - 4.3.11.1. Поим, Развој и Заштита во Полето на Меѓународното Право
 - 4.3.11.2. Заштита во Уставниот Поредок на Северна Македонија
 - 4.3.11.2.1. *Посебни Права на Малцинските Заедници (Културни Права, Образовни Права и Јазични Права)*

*4.3.11.2.2. Уставните Амандмани од 2001 година и Гаранциите за
Правата на Малцинствата во Северна Македонија*

4.3.11.3. Комитет за Односи Меѓу Заедниците

5. УСТАВНИ ГАРАНЦИИ НА ОСНОВНИТЕ СЛОБОДИ И ПРАВА

ТРЕТ ДЕЛ

ЗАКОНОДАВЕН ОРГАН НА ДРЖАВАТА

1. ОПШТО

2. ЕДНОДОМНО СОБРАНИЕ

- 2.1. Избор на Пратеници и Облици на Остварување на Суверенитетот
- 2.2. Мандат и Избирачка Способност
- 2.3. Принципи на Демократски Изборни
- 2.4. Изборни Системи

3. ПОЛОЖБА, СОСТАВ и ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА СОБРАНИЕТО

- 3.1. Деловник на Собранието
- 3.2. Претседателство на Собранието
- 3.3. Партиски Групи, Комисии и Комитети
- 3.4. Заседавање и Кворум за Одлучување
- 3.4. Седници и Гласање во Собранието

4. НАДЛЕЖНОСТИ И ДОЛЖНОСТИ НА СОБРАНИЕТО

- 4.1. Постапка за Донесување на Закони
 - 4.1.1. Содржина на Предлогот на Законскиот
 - 4.1.2. Редовна Постапка за Донесување Закони
 - 4.1.2.1. Прво Читање на Предлогот на Законот
 - 4.1.2.2. Второ Читање на Предлогот на Законот
 - 4.1.2.3. Трето Читање на Предлогот на Законот
 - 4.1.3. Итна Постапка за Донесување Закони
 - 4.1.4. Скратена Постапка за Донесување Закони
 - 4.1.5. Влегување Сила
- 4.2. Постапка за Измена на Уставот и Измените (Амандмани) Направени до Денес
- 4.3. Постапка за Други Акти во Вид на Одлука на Собранието

- 4.3.1. Надлежност за Толкување на Законите
- 4.3.2. Други Законодавни Постапки; Соопштение, Одлука, Препорака, Извештај
- 4.3.3. Одобрување на Меѓународни Договори
- 4.3.4. Прифаќање на Законот за Буџет и Завршната Сметка
- 4.4. Правен Статус на Пратениците
 - 4.4.1. Избор на Пратениците
 - 4.4.2. Имунитет на Пратениците
 - 4.4.3. Губење на Статусот на Пратеник
- 4.5. Контролни Механизми на Законодавната Власт врз Извршната Власт
 - 4.5.1. Избор на Владата
 - 4.5.2. Одговорноста на Владата
 - 4.5.2.1. Пратеничко Прашање
 - 4.5.2.2. Анкетни Комисии
 - 4.5.2.3. Интерпелација
 - 4.5.2.4. Гласање за Доверба
 - 4.5.2.5. Надзорна Расправа

ЧЕТВРТИ ДЕЛ

ИЗВРШЕН ОРГАН НА ДРЖАВАТА

1. ОПШТО

2. УСТАВНА ПОЛОЖБА НА ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

- 2.1. Положба, Избор и Функции на Претседателот
- 2.2. Непосреден Народен Избор на Претседателот
- 2.2. Права и Должности на Претседателот
- 2.3. Непристрасност и Одговорност на Претседателот
 - 2.4.1. Политичка Одговорност
 - 2.4.2. Кривична Одговорност
 - 2.4.3. Правна Одговорност

3. УСТАВНА ПОЛОЖБА НА ВЛАДАТА

- 3.1. Влада (Советот на Министри)

- 3.1.1. Состав и Избор на Владата
- 3.1.2. Положба и Надлежности на Владата
- 3.1.3. Постапка за Работа и Подзаконски Акти на Владата
 - 3.1.3.1. Постапка за Работа на Владата
 - 3.1.3.2. Надлежност за Донесување Подзаконски Акти
- 3.1.4. Одговорност на Владата и Услови за Престанок на Функцијата
- 3.1.5. Престанок на Функцијата на Владата
- 3.2. Уставна Положба на Претседателот на Владата (Премиерот)
 - 3.2.1. Услови за Доаѓање на Должност на Премиерот
 - 3.2.2. Права и Должности на Премиерот
 - 3.2.3. Престанок на Функцијата на Премиерот

4. ОДНОСИ НА ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ДРЖАВАТА И ВЛАДАТА

5. ОДНОСИ ПОМЕЃУ ЗАКОНОДАВНИТЕ И ИЗВРШНИТЕ ОРГАНИ

ПЕТТИ ДЕЛ

СУДСКИ ОРГАН НА ДРЖАВАТА

1. ОПШТО

2. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ И СТРУКТУРАТА НА ПРАВОСУДНИОТ СИСТЕМ

- 2.1. Независност на Судството
- 2.2. Правна Гаранција на Судиите
- 2.3. Други Уставни Принципи
- 2.4. Структура на Правосудството и Врховен Суд
- 2.5. Народен Правобранител (Ombudsman)

3. СУДСКИ СОВЕТ

- 3.1. Положбата на Судскиот Совет
- 3.2. Овластување и Организација на Судскиот Совет
- 3.3. Формирање, Избор и Мандат на Судскиот Совет

4. ОБВИНИТЕЛСТВО И СОВЕТ НА ОБВИНИТЕЛИ

- 4.1. Права и Должности на Функцијата Обвинител
- 4.2. Права и Должности на Советот на Обвинители

5. АКАДЕМИЈА НА СУДИИ И ОБВИНИТЕЛИ**6. УСТАВНО СУДСТВО**

- 6.1. Уставен Суд на Република Северна Македонија
 - 6.1.1. Положба, Надлежност и Состав на Уставниот Суд
 - 6.1.2. Независност и Легитимност на Уставниот Суд
 - 6.1.3. Улогата на Уставниот Суд и Владеењето на Правото
 - 6.1.4. Структура и Постапка на Работа
 - 6.1.4.1. Претседателство
 - 6.1.4.2. Генерално Собрание
 - 6.1.4.3. Комисии
- 6.2. Права и Надлежности на Уставниот Суд
 - 6.2.1. Контрола на Уставноста на Општите Правни Акти
 - 6.2.2. Заштита на Човековите Слободи и Права
 - 6.2.3. Одлучување за Одговорноста на Претседателот на Државата
 - 6.2.4. Решавање за Судир на Надлежност
- 6.3. Правно Дејство и Извршување на Одлуките Уставниот Суд
 - 6.3.1. Улогата на Уставниот Суд во Системот на Контрола на Уставноста
 - 6.3.2. Правно Дејство на Одлуките на Уставниот Суд
- 6.4. Односи на Уставниот Суд со Другите Државни Органи и со Другите Уставни Судови

ШЕСТИ ДЕЛ**ДРУГИ ПРАШАЊА СОДРЖАНИ ВО УСТАВОТ****1. ЛОКАЛНА САМОУПРАВА**

- 1.1. Правна Рамка на Локалната Самоуправа
- 1.2. Единици на Локалната Самоуправа

2. МЕЃУНАРОДНИ ОДНОСИ

- 2.1. Уставни Начела за Меѓународните Односи на Република Северна Македонија
- 2.2. Постапка и Органи за Донесување Одлуки за Меѓународните Односи Според Уставот од 1991 Година

3. ОДБРАНА НА РЕПУБЛИКАТА; ВОЕНА И ВОНРЕДНА СОСТОЈБА

- 3.1. Уставни Одредби за Одбраната на Републиката
- 3.2. Уставни Одредби за Воената Состојба
- 3.3. Уставни Одредби за Вонредната Состојба
- 3.4. Уредба со Законска Сила
- 3.5. Ограничување на Човековите Слободи и Права во Воени и Вонредни Состојби

Речник на Уставно-Правни Термини - (Турски - Англиски).....525

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....549

KAYNAKÇA

1. Akartürk E. A., *Parlamentar Rejim Uygulamaları ve Parti Sistemleri*, Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.
2. Akartürk E. A. ve Küçük, T. S., *Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem (Teori ve Uygulama)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
3. Akçalı P., *Siyasal İstikrar ve Başkanlık Sistemi: Amerika Birleşik Devletleri Örneği*, Başkanlık Sistemi ve Türkiye, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2007.
4. Akın F. İ., *Kamu Hukuku*, Beşinci baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 1987.
5. Akıllıoğlu Tekin, *İnsan Haklarının Korunması Alanında Uluslararası Temel Belgeler*, Genişletilmiş 3. Basım, Bilgi Yayınevi ve SBF İnsan Hakları Merkezi Ortak Yayını, Ankara, 1995.
6. Akyılmaz G., *Siyasi Tarih*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.
7. Alatlı A., *Polybius: Tarihler, Batıya Yön Veren Metinler-I-Kökler/Orta Çağlar*, Melisa Matbaacılık, İstanbul, 2010.
8. Albertson S., The Rise and Fall of the Separation of Powers, *Northwestern University Law Review*, 2012, 106 (2), s. 530.
9. Aleksis de Tokvil, *O Demokratiji u Americi*, IKZS, Sremski Karlovci-Titograd, 1990.
10. Alfred S.; Skach, C., Presidentialism and Parliamentarism in Comparative Perspective, *The Failure of Presidential Democracy Comparative Perspectives*, Cilt I, (der.) Juan J. Linz ve Arturo Valenzuela, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 1994.
11. Allan T.R.S., *Law, Liberty and Justice- The Legal Foundations of British Constitutionalism*, Calendon Press, Oxford, 1993.
12. Alpkaya Gökçen, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku Bağlamında Azınlıklara İlişkin Bazı gelişmeler, *TODAİE İnsan Hakları Yıllığı*, 1992, C. 14, s. 154.
13. Ananiev J., *Politički Sistem*, Univerzitet Gotse Delçev-Ştip, Štip, 2015.
14. Anayurt Ö., *Anayasa Hukuku - Genel Kısım (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, Üçüncü Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

15. Anayurt Ö., Erdoğan M., Ekinci A., *Devlet Başkanının Halk Tarafından Seçildiği Hükümet Sistemlerinde Seçim Döngüsünün Kuvvetler Ayrılığı ve Siyasal İstikrar Üzerinde Etkisi*, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2019.
16. Anayurt Ö., *Anayasa Hukuku (Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
17. Anayurt Ö., Hakların Bütünlüğü İlkesi Açısından İnsan Haklarına İlişkin Sınıflandırmaların Değerlendirilmesi, *Türkiyede İnsan Hakları*, TODAİE, 2000, s. 47-59;
18. Aristoteles, *Politika*, (Çev. Mete T.), Remzi Kitapevi, İstanbul, Kitap I, Bölüm II., 1975.
19. Arhiv na Makedonija, ASNOM – Dokumenti, C. 1, S. 3, Skopje, 1987; Drzaven Arhiv na Republika Makedonija, ASNOM – Dokumenti, C. 1, 7. Kitap, Skopje, 2004.
20. Armağan S., *Anayasa Hukuku Dersleri*, İstanbul, 2017.
21. Armağanoğlu, F. (2010), *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, İstanbul: Alkim Yayınevi.
22. Arsava, A. F. (1993), *Azınlık Kavramı ve Azınlık Haklarının Uluslararası Belgeler ve Özellikle Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 27. Maddesi Işığında İncelenmesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınevi.
23. Alder J., *Constitutional and Administrative Law*, London, 1994, s. 169.
24. Arsel İ., *Anayasa Hukuku: Demokrasi*, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1964.
25. Arsovski Mitre, Kuzev Stojan, Damjanovski Risto, *Vojnata vo Makedonija vo 2001 Godina*, Matica Makedonska Press, Skopje, 2006.
26. Arter D., *Parliamentary Democracy in Scandinavia*, *Parliamentary Affairs*, 2004, 57 (3).
27. Aruçi M., *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, 2013.
28. Asterud-Ristova K., *Parlamentite, Suverenitetot i Demokratijata vo Evropskata Unija (Oblikuvanje na Noviot Evropski Polis)*, İnstitut za Strateški İstrazuvanja i Edukacija, Skopje, 2013.
29. Akartürk E. A., *Parlamentar Rejim Uygulamaları ve Parti Sistemleri*, Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.

30. Badenter E., *Ramnopravnosta na Polovite-Najsuptilno Merilo za Demokratijata*, Utrinski Vesnik, Skopje, 29 August 2003, s. 7.
31. Bajaliev, D., Micajkov, M., Taskovska, D., *Voved Vo Pravoto*, Akademski Peçat, Skopje, 2007.
32. Birden Güngören Bulgan, *Georg Jellinek'in Hak ve Devlet Kuramı*, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2017.
33. Bliznaški G., *Parlamentarno Pravo*, UI "Sv. Kliment Ohridski" Press, Sofija, 2017.
34. Boyunsuz Şule, *Başkanlı Parlamenter Sistem-Cumhurbaşkanının Halk Tarafından Seçildiği Parlamenter Hükümet Modeli ve Türkiye İçin Tavsiye Edilebilirliği*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2014.
35. Cadart J., *Institutions Politiques et Droit Constitutionnel*, LGDJ, Paris, 1975, s. 399.
36. Carroll Alex, *Constitutional and Administrative Law (Great Britain)*, Pearson Press, 2017, s. 701-703.
37. Capotorti Francesco, UN Document E/CN.4/Sub.2/384/Rev.1, Washington, 1979.
38. Cevizci A., *İdealar Kuramı (Platon'un Felsefesi Üzerine Araştırmalar)*, (İkinci baskı), Gündoğan Yayınları, İstanbul, 1989.
39. Cicero, *Devlet Üzerine (De Republica)* (çev. C. Çevik), İthaki Kitap, İstanbul, 2014.
40. Cicero, *Yasalar Üzerine (De Legibus)* (çev. C. Çevik), Dördüncü Baskı, Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.
41. Constant B., *Naçela Politike i Drugi Spisi*, Politička Kultura, Zagreb, 1993, s. 33.
42. Cooke Maeve, Five Arguments for Deliberative Democracy, *Political Theory*, Cilt 40, Sayı 4, 2012, s. 488-513.
43. Claes Eklundh, *Şvedski Parlamentarni Ombudsman*, Zbornik Radova, Pravni Fakultet Novi Sad, 1990, s. 7-9.

44. Çakarjanevski, G., Çepreganov, T., Avramovski, S., *Administrativno - Teritorijalni Podelbi vo Makedonija, 1944-2004*, İNİ Yayıncılık, Skopje, 2007, s. 40.
45. Davkova S. G., Globalizacija, Demokratija i Makedonskiot Ramkoven i Ustaven İnzinering, vo: Evolocija na Ustvniot Sistem na Republika Makedonija vo Presret na Usvojuvanjeto na Ustavniot Dogovor na Evropската Unija – *Zbornik od Nauçnata Rasprava Odirzana vo Skopje na 10.12.2007 godina (kniga 1)*, Makedonska Akademija na Naukite I Umetnostite, Skopje, 2008, s. 217.
46. Davkova S. G., Mitkov V., *Lokalna Samouprava*, Magor Publishing, Skopje, 2000.
47. Davkova S. G., Sovremeni Modeli na Organizacija na Vlasta: Dilemi i Predizvici, *Zbornik PFZ*, 2011, 61 (2).
48. Dehnert S., Elections and Conflict in Macedonia: Country Analysis, *International Policy Analysis*, 1-9, February 2010 at <http://library.fes.de/pdf-files/iez/07523-b.pdf> (e.t. 25.08.2024)
49. Delev J., *Fikri Mülkiyet Esasları ve AB Fikri Mülkiyet Sistemi*, Uluslararası Vizyon Üniversitesi Yayınları, Gostivar, 2023.
50. Deskoska T. R., Ristovska M., Hristovska T. J., *Ustavno Pravo*, Prosvetno Delo, Skopje, 2021.
51. Deskoska T. R., *Konstitucionalizam*, Praven Fakultet Justinijan Prvi (PFJP), Skopje, 2015.
52. Deskoska-Treneska R., *Konstitucionalizmot i Çovekovite Prava*, Praven Fakultet Justinijan Prvi, Skopje, 2006.
53. Diamond L., Economic Development and Democracy Reconsidered, *American Behavioral Scientist Review*, 35 (4/5), March/June 1992, s. 450-499.
54. Dimitrov D., *Parlamentaren İnstitut*, Sobranie na RM, Skopje, 2017.
55. Dimitrov E., Specificnostite na Parlamentarizmot vo Republika Makedonija Spored Ustavot od 1991 Godina (Pet Godini od Ustavot na Republika Makedonija), *Zdruzenie za Ustavno Pravo na Makedonija*, Skopje, 1998.
56. Djordjeviç J., *Ustavno Pravo*, Savremena Administracija, Beograd, 1989, s. 396.

57. Djordjević J., *Politički Sistem*, Savremena Administracija, Beograd, 1977.
58. Djurić M, *Aristotelovo Učenje O Drzavi I Njenom Etičkom Zadatku*, (Predgovor: Politika), Kultura, Beograd, 1970.
59. Doğan İ., *Anayasa Teorisi (Verfassungstheorie)*, Lale Yayıncılık, İstanbul, 2014.
60. Doğan İ., *İnsan Hakları Hukuku*, İkinci Baskı, Astana Yayınları, Ankara, 2015.
61. Doğan İ., Ünver S., *Dört Kitada Başkanlık Sistemi*, Astana Yayınları, Ankara, 2017.
62. Doğan İ., *Sivil Toplum Anlayışı ve Siyasal Sistemler*, Üçüncü Baskı, Astana Yayınları, Ankara, 2013.
63. Dokmanovikj M, Historical Circumstances Impacting The 1991 Macedonian Constitution Design, *Political Thought - 20 Years of the Constitution of the Republic of Macedonia, Skopje*, 9 /35, s. 67-76.
64. Dokmanovikj M., *Pravo i Politika vo Makedonija (1946-1953)*, ISIE, Skopje, 2010, s. 31.
65. Dominik T., *Ustavno Pravo*, Ars Lamina Press, Skopje, 2013.
66. Donnelly Jack, *Universal Human Right in Theory and Practice*, Ithaca and London: Cornell University Press, 1993.
67. Donnelly Jack, *Teoride ve Uygulamada Evrensel İnsan Hakları*, Çev. Erdoğan M., Korkut L., Yetkin yayınları, Ankara, 1995.
68. Dorsen N., Rosenfeld, M., Sajo, A., Bear, S., *Comparative Constitutionalism*, West Academic Publishing, 2015.
69. Drewry Gavin, *Ombudsman u Ujedinjenom Kraljevstvu*, Zbornik, Novi Sad, 1990, s. 23.
70. Duverger M., A New Political System Model: Semi-Presidential Government, Parliamentary Versus Presidential Government, *European Journal of Political Research*, 1980, 8/2.
71. Dworkin Ronald, *Freedom's Law-the Moral Readings of the American Constitution*, Oxford University Press, 1999, s. 112.

72. Elgie R., Clasification of Democratic Regime Types: Conceptual Ambiquity and Constestable Assumptions, *European Journal of Politcal Research*, 1988, No. 33, s. 226-227.
73. Elgie R., *Semi-Presidentialism and Comparative Institutional Engineering- Semi Presidentialism in Europe*, New York: Oxford University Press, 1999.
74. Elgie R., Semi-Presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations, *Political Studies Review*, 2004, s. 314-330.
75. Elgie R., Mcmenamin I., Explaining the on set of Cohabitation Under Semi-Presidentialism, *Political Studies Review*, 2011, Vol. 59.
76. Elliot Catherine, Quinn Frances, *English Legal System*, 18. Baskı, Pearson Press, New York, 20147, s. 343-344.
77. Erdoğan M., *Anayasa Hukuku*, Altıncı Baskı, Orion Kitapevi, Ankara, 2011.
78. Erdoğan M., *Anayasa Hukuku*, Sekizinci Baskı, Orion Kitapevi, Ankara, 2014.
79. Erdoğan M., *Anayasal Demokrasi*, On Üçüncü Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2017.
80. Esen B. N., *Anayasa Hukuku-Genel Esaslar*, Akyıldız Yayıncılık, Ankara, 1970.
81. Ewing David, *Social Rights and Constitutional Law*, Public Law, Spring, 1999, s. 107-109.
82. Fendoğlu H. T., Başkanlık Sistemi Tartışmaları, *Stratejik Düşünce Enstitüsü*, Ankara, Kasım 2010, s. 16.
83. Ferreres Comella V., The Spanish Constitutional Court: Time for Reforms, *Journalof Comparative Law*, Vol. 3, Issue 2, 2008.
84. Finlayson James Gordon, *Habermas: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2005.
85. Fira A., *Entsiklopedija Ustavnog Prava Bivših Jugoslovenskih Zemalja*, Sırska Akademija Nauka i Umetnosti, Beograd, 1993.
86. Frçkoski D. Lj., *Megjunarodno Pravo Za Pravata Na Çovekot*, İzdavaçki Centar Tri, Skopje, 2021, s. 264-274.

87. Frçkoski D. Lj., Georgievski S., Petruşevska T., *Megjunarodno Javno Pravo*, Skopje: Magor Press, Skopje, 2012.
88. Frçkoski D. Lj., *The Model of the Interethnic Relations in Macedonia*, Krug Press, Skopje, 1998.
89. Freedon M., *Rights*, Open University Press, Buckingham, 1991.
90. Freeman M., Constitutional Frameworks and Fragile Democracies: Choosing Between Parliamentarism, Presidentialism and Semi-Presidentialism, *Pace International Law Review*, 2000, Vol: 12, s. 257-258.
91. Gemalmaz Semih, Gemalmaz Burak, *Ulusalüstü İnsan Hakları Standartları Işığında Türkiye 'de Bilgi Edinme Düşünce – İfade ve İletişim Mevzuatı*, Yazıhane Yayınları, İstanbul, 2004, s. 317-318.
92. Geoffrey P., *An Inductive Theoretical Framework for Coalitional Behaviour: Political Partied in Multi-Dimensional Perspective in Western Europe*”, *Coalitional Behaviour in Theory and Practice*. Der. Geoffrey Pridham, Cambridge University Press, Cambridge, 1986.
93. Georg Jellinek, *L'Etat modern et son droit* (Traduction française par Georges Fardis), M. Giard & Briere, Paris, 1913, C. II, s. 51-57,
94. Georgievski S., *Primena na Megunarodnoto Pravo vo Ustavniot Poredok na Republika Makedonija, Sporedbeno Ustavno Pravo, Zbornik vo Çest na Evgeni Dimitrov, PFJP*, Skopje, 1999, s. 482-502.
95. Gerring, J., Thacker C. S., Moreno C., *Are Parliamentary Systems Better?* *Comparative Political Studies*, 42 (3), 2009, s. 327-359.
96. Gill S., Cutler A. C., *New Constitutionalism and World Order*, Cambridge University Press, London, 2014.
97. Gilles Dutertre, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler*, Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2007, s. 41-42.
98. Glenn, E. C., *Political Innovation and the 1974 Constitution. Yugoslavia: A country study*, *Federal Research Division of the Library of Congress of the USA*, Aralık, 1990.
99. Gligorov K., *Makedonija E Se Şto İmame*, Tri Peçat, Skopje, 2001.
100. Gligorov K., *Ohridska Senka*, Nin Press, Skopje, 2003.

101. Gjuŝeva S., *Ustavotvornata Dejnost Na Sobranieto Na Republika Makedonija 1991-2013*, Vinsent Grafika, Skopje, 2013, s. 21-84.
102. Gjuŝeva S., *Zakonodavnata Dejnost na Sobranieto na Republika Makedonija 1991-2008*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Praven Fakultet Justinianus Primus, Skopje, 2009.
103. Gjuŝeva S., *Politiĝkata Kontrola na Sobranieto na Republika Makedonija Vrz İzvrŝnata Vlast*, Praven Fakultet Press, Skopje, 1998, s. 169.
104. Gjuŝeva S., *Politiĝka Kontrola Nad Vladata na Republika Makedonija*, Vinsent Grafika, Skopje, 2008.
105. Gill S., Cutler A. C., *New Constitutionalism and World Order*, Cambridge University Press, London, 2014.
106. Göze A., *Siyasal Düŝünceler ve Yönetimler*, 14. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2013.
107. Gözler K., *İnsan Hakları Hukuku*, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2022.
108. Gözler K., *Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Kitapevi, Bursa, 2021.
109. Gözler K., *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2016.
110. Gözler K., *Anayasa Hukukuna Giriş (Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku)*, 25. Baskı, Ekin Kitapevi, Bursa, 2016.
111. Gözler K., *Devlet Baŝkanları (Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi)*, Ekin Kitapevi, Bursa, 2001.
112. Gözübüyük Ő., Gölcüklü F., *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*, 7. Baskı, Turhan Yayınevi, Ankara, 2007, s. 160.
113. Grey D. Robert, *Democratic Theory and Post Communist Change*, Prentice Hall, New Jersey, 1997, s. 146-147.
114. Grizo N., Davitkovski B., Gelevski S., Daneva-Pavlova A., *Administrativno Pravo*, İkinci Baskı, Praven Fakultet Justinijan Prvi - Skopje, 2011, s. 35-36.
115. Guetzevitch M. B., *Hukuku Esasiyede Yeni Temayyller (ev. Trel, A. R.)*, Türk Hukuk Kurumu Yayınları, Ankara, 1938.
116. Gürbüz Y., *Anayasalar*, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1981.

117. Güriz A., *Hukuk Felsefesi*, 11. Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2015.
118. Habermas Jürgen, *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*, Polity Press, 1996.
119. Hayden R., *Blueprints for a House Divided, The Constitutional Logic of the Yugoslav Conflicts*, University of Michigan Press, Ann Arbor, 1999, s. 71-72.
120. Hayek F. A., *Kanun, Yasama Faaliyeti ve Özgürlük*, Çev. Yayla A., İstanbul: Kültür Yayınları, 1994.
121. Hoca Fadil, *Balkanlarda Türk Kültür Mirası*, Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Balkan Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Gostivar, 2023.
122. Holder C., Reidy D. (Eds.), *Human Rights: The Hard Questions*, Cambridge University Press, 2013.
123. Hristov A., *Sozdavanje na Makedonskata Drzava (1878-1978)*, C. 4, Misla, Skopje, 1985, s. 7.
124. Huxley Aldous, *Cesur Yeni Dünya*, Çev. Tosun Ü., İthaki Yayınları, İstanbul, 2021.
125. İba Ş., *Anayasa Hukuku (Genel Esaslar)*, Ankara, 2017, s. 34;
126. Ingram David, *Habermas: Introduction and Analysis*, Cornell University Press, 2010.
127. İlievski Z., *İntegrativna Teorija na Donald Hovits i Nejinata Primena vo Republika Makedonija*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Praven Fakultet, Justinijan Prvi, Skopje, 2008, s. 147-148.
128. Jankulovski Z., Kalajciev G., *Vodiç Niz Çovekovite Prava*, Helsinki Komitet za Çovekovi Prava, Skopje, 1999, s.10.
129. Jelavich B., *Balkan Tarihi 20. Yüzyıl* (Çev. Z. Savan ve H. Uğur), C. 2, Küre Yayınları, İstanbul, 2017.
130. Jursenar M., *Široko Otvorenih Oçi*, Vek Politike Press, Beograd, 2004, s. 187.
131. Kaboğlu Ö. İ., *Kolektif Özgürlükler*, DÜHFY, Diyarbakır, 1989.

132. Kaboğlu Ö. İ., *Özgürlükler Hukuku*, Afa Yayınları, İstanbul, 1993, s. 12;
133. Kaboğlu İ. Ö., *Anayasa Hukuku Dersleri*, İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2018.
134. Kaboğlu Ö. İ., *Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)*, Dördüncü Baskı, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2009.
135. Kambovski V., *Filozofija Na Pravoto*, Makedonska Akademija na Naukite I Umetnostite, Skopje, 2010.
136. Karakamişeva T., Spasenovski A., Preşova D., Saveski D., *Ustavno Procesno Pravo*, UKİM, Skopje, 2023, s. 403.
137. Karakamişeva, T., *Bez Ukaz Nema Zakon*, Skopje, adlı makalesi. URL: <https://kurir.mk/makedonija/vesti/karakamisheva-bez-potpishan-ukaz-od-retsedateloitnema-zakaz/> (e.t. 14.12.2019).
138. Karamustafaođlu T., *Yasama Meclislerini Fesih Hakkı*, AÜHF, Ankara, No.465, 1982.
139. Karatepe Ş., *Sistem Söyleşileri*, A Kitap Yayıncılık, Ankara, 2017.
140. Karatepe Ş., *Türk Anayasa Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara, 2016.
141. Katunariç V., *Svjetski Antibarbarus – O Uzroçima Propasti Bivşeg i Nadolanska Novog Socijalizma*, Društvo Povjest Izvan Mitova, Zagreb, 2013, s. 89
142. Kalica-Georgiev A., *Reçnik na Pravni Poimi*, 2. Baskı, İstitotot za İstrazuvanje i Evropski Studii, Bitola, 2017.
143. Kapani Münci, *Kamu Hürriyetleri*, 6. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara, 1981.
144. Keskinsoy Ömer, *Anayasa ve Türk Anayasa Hukuku*, Monopol Yayınları, Anakara, 2018.
145. Keskinsoy Ö., *Türk Anayasa Hukuku*, Monopol Yayınları, Ankara, 2018.
146. Keskinsoy Ö., *Anayasa ve Türk Anayasa Hukuku*, 2. Baskı, Metropol Yayınları, İstanbul, 2017.
147. Keskinsoy Ö., *Yasama Sorumsuzluğu*, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2010.

148. Keskinsoy Ö., *Yasama Dokunulmazlığı*, Adalet Yayıncılık, Ankara, 2008.
149. Kitanovski L., *Podelba na Vlasta*, Aniskop Peçat, Skopje, 1996.
150. Klimovski S., Mitkov V., *Ustavno Ureduvanje na Republika Makedonija*, 5. Baskı, Prosvetno Delo, Skopje, 1996.
151. Klimovski S., *Ustaven i Politički Sistem*, Prosvetno Delo, Skopje, 1997.
152. Klimovski S., *Politikata i Instituciite*, Prosvetno Delo, Skopje, 2000.
153. Klimovski S., *Ustavo Pravo i Politički Sistem*, Prosvetno Delo, Skopje, 2003.
154. Klimovski S., *Ustavno Pravo i Politički Sistem*, Prosvetno Delo, Skopje, 2009.
155. Klimovski S., Deskoska R., Karakamişeva T., *Ustavno Pravo i Politički Sistem*, Prosvetno Delo Pecat, Skopje, 2012.
156. Klimovski S., Karakamişeva-Jovanovska T., Spasenovski A., *Sovremeni Politički Sistemi*, UKİM-Konrad Adenauer Fondation Press, Skopje, 2017.
157. Klimovski S., (with: Mitkov V., Karakamişeva T., Treneska R.), *Ustavno Pravo i Politički Sistem*, Prosvetno Delo, Skopje, 2003.
158. Kombe J., François A., *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kaapsamında Pozitif Yükümlülükler*, Avrupa Konseyi Yayını, Belçika, 2008, s. 10.
159. Konstant B., *Naçela Politike i Drugi Spisi*, Politička Kultura Press, Skopje, 1993, s. 65.
160. Kjobajram A., *Makedonya Cumhuriyeti 1991 Anayasasına Göre Hükümet Sistemi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2022, URL: [Ulusal Tez Merkezi | Anasayfa \(yok.gov.tr\)](https://ulusal-tez-merkezi.yok.gov.tr) (e.t. 20.09.2024).
161. Korbajram A., İnsan Hakları Hukuku Kapsamında Azınlık Haklarının Önemi ve Makedonya Anayasasındaki Yeri, *II. International Social Sciences Congress*, Nevşehir, November, 2018, s. 1338-1350.
162. Korbayram A., Constitutional Authority of the President of Republic of Macedonia, *Vision International Scientific Journal*, Vol. 5, Issue 2, December 2020, s. 49-65.

163. Korbajram A., Relations and Control Mechanisms Between the Legislature and the Executive Bodies In the Macedonian Constitutional Order, *Vision International Scientific Journal*, Vol. 6, No. 1, March 2021, s. 93-108.
164. Korbayram A., Hoca E., Human Rights Protection From the Perspective of the 1991 Constitution of Macedonia, *Vision International Scientific Journal*, Vol. 6, No. 2, December 2021, s. 43-53.
165. Korbayram Azam, Hoca Elif, Rationalization of Parliamentarism in the Context of Governmental Systems and its Applicability to the Macedonian Constitutional Order, Vol. 1, No. 1, *Vision International Journal Sui Generiss*, 2022, s. 36-61.
166. Korbayram A., Poposka V., The Concept of Criminal Responsibility in North Macedonian Media Law in the Perspective of Freedom of the Press and Media, *Sui Generis International Scientific Journal*, Vol.1, No.2, January 2022, s. 9-24.
167. Korbajram A., The Theory of the Separation of Powers, The Development Process and Its Application Today, *Vision International Scientific Journal*, Vol. 7, No. 1, March 2022 s. 35-49.
168. Korbayram A., Delev J., Lawmaking and Procedures in the National Assembly of the Republic of North Macedonia, *International Scientific Journal "Sui Generiss"*, Volume 2, No 1, June 2023, s. 29-44.
169. Korbayram A., Comparative Analysis of the Legal Value and Importance of Preambles of Constitutions: The Possibility of Being an Example of the Croatian Constitutional Preamble in Relation to the Macedonian Constitution, *Vision International Scientific Journal*, C 8, No. 2, Eylül 2023, s. 19-38 (27, 28).
170. Korbayram A., Declaration of State of Emergency for Public Health (Covid-19) and Constitutional Provisions and Constitutional Court Decisions of the Republic of North Macedonia, *VISJ, Special Edition*, 2024, s.57-65.
171. Korbayram A., Angeleska A., Responsibility of the Judges in the Republic of North Macedonia, *International Scientific Journal Sui Generis*, Vol. 3, No 1, July 2024, s. 29-39.

172. Korbayram A., Declaration of State of Emergency for Public Health (Covid-19) and Constitutional Provisions and Constitutional Court Decisions of the Republic of North Macedonia, *Vision International Scientific Journal*, Special Edition June 2024, s. 57-65.
173. Korbayram A., İbraimi E., Shehu S., Legal Analysis of the Procedure of Constitutional Amendment in the Constitution of the Republic of North Macedonia and Changes of the Preamble Through a Constitutional Amendment, *International Journal of Legal Sciences–Justicia (University of Tetovo, Law Faculty Review)*, Vol. 12 | No. 21-22, 2024, s. 177-184.
174. K.M.C. Anayasa Mahkemesi (1996). 1991- 1995 Arasında Alınan Kararlar ve Çözümler Yıllığı, Akademik, Skopje, s. 251-253. (Zbirka na Odluki i Rešenija na Ustavniot Sud na Republika Makedonija 1991-1995, Akademik, Skopje).
175. Krtolica M., Macedonian Electoral System For Election Of Mps: A Stabilizer Or A Creator Of The Political Crises In The Macedonian Political System?, *Iustinianus Primus Law Review*, 2019, 10 (1), s. 1-13.
176. Kubalı H. N., *Anayasa Hukuku Dersleri*, İÜHF Yayınları, İstanbul, 1971.
177. Kurubaş E., *Asimilasyondan Tanınmaya: Uluslararası Alanda Azınlık Sorunları ve Avrupa Yaklaşımı*, Baskı, Asil Yayınları, Ankara, 2004.
178. Kutleşiç V., *Raspodela Zakonodavne Nadležnosti Izmedju Federacije i Federalnih Jedinica u Razvitoku Jugoslovenskog Federalizma*, Beograd, 1986.
179. Kutlu M., *Kuvvetler Ayrılığı (Temelleri-Gelişimi, Hukuk Devletinin Kökenleri)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.
180. Kuzu B., *Her Yönü İle Başkanlık Sistemi*, Babiali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2017.
181. Leyland P., *The Constitution of the United Kingdom: A Contextual Analysis*. Hart Publishing, 2016.
182. Lewin L., Majoritarian and Consensus Democracy: the Swedish Experience, *Scandinavian Political Studies*, 1988, 21 (3), s. 195-206.

183. Lijphart A., Consensus and Consensus Democracy: Cultural, Structural, Functional and Rational-Choice Explanations, *Scandinavian Political Studies*, 1998, 21 (2), s. 99-108.
184. Lijphart A., *Demokrasi Modelleri, Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları* (Çev. Güneş A. ve Utku U. B.), İthaki Yayınları, İstanbul, 2016.
185. Lijphart A., *Çağdaş Demokrasiler (Yirmi Bir Ülkede Çoğunlukçu ve Oydaşmacı Çoğunluk Örüntüleri)*, Çev. Ergun Ö. ve Ersin O., Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1997.
186. Lijphart A., *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*, London: Yale University Press, New Heaven London, 1999.
187. Linz J. ve Arturo V. (Editörler), *Presidential or Parliamentary Democracy: Does it make Difference?*, The Failure of Presidential Democracy, Baltimore and London: The John Hopkins University Press, 2012, s. 50-59 (s. 3-87).
188. Loewenstein K., *Political Power and the Governmental Process*, University of Chicago Press, Chicago, 1957.
189. Locke J., *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*, Çev. Bakırcı F., 4. Baskı, Eksi Kitaplar, Ankara, 2018.
190. Loughlin M., *Foundation of Public Law*, Oxford University Press, New York, 2010, s. 453.
191. Mainwaring S. and Shugart S. M., Juan Linz, Presidentialism, and Democracy: A Critical Appraisal, Comparative Politics, *Published by: Ph.D. Program in Political Science of the City University of New York*, 29 (4), Jul, 1997, s. 449-471.
192. Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi (MANU), *Beleşki Za Ustavot Na RSM Od 1963 Godina Sodrzi*, Fondot Na Lazar Kolişevski, Arhiv, Papka Br. I, 32/1, Pri MANU Vo Skopje.
193. Maleski D., *Megunarodna Politika*, Praven Fakultet (UKİM) – Skopje, Skopje, 2000.
194. Marković R., *Ustavno Pravo i Političke İnstitucije*, Sluzben Glasnik, Beograd, 1995.
195. Marković R., *Ustavno Pravo*, PFUB, Beograd, 2012.

196. Markoviç R., *Ustavno Pravo*, 16. Baskı, Pravni Fakultet-Univerzitet u Beogradu, Beograd, 2012, s. 141.
197. Markoviç N., Denis P., İzazovi "Parlamentarne Demokracije u Makedoniji", *14 Političke Analize*, 2013, s. 36-43.
198. Matić P., Direktna Demokratija – Şvajcarsko İskustvo, *Godišnjak FPN*. Beograd: *Univerzitet u Beogradu-Fakultet Političkih Nauka*, 10 (15), June 2016, s. 19.
199. Metcalf K. L., Measuring Presidential Power, *Comparative Political Studies*, 2000, 33 (5), s. 660.
200. Mill J. S., *İzabrani Politički Spisi*, İnfomator Press, Zagreb, 1989, s. 95.
201. Mojanovski T. C., *Socijalni i Politički Profil na Političkite Partii vo Makedonija*, Liber Press, Skopje, 1996.
202. Montesquieu, *Kanunların Ruhu Üzerine*, Çev. Günen Berna, Kültür Yayınları, İstanbul, 2017, s. 195-197.
203. Musil P. A., *Hükümet Sistemleri: Başkanlık Sistemi ve Parlamenter Sistem” Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar* (Sayarı, S., Dikici, B. (ed.)), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013.
204. Naumovska A., Megjunaroden Dijalog: İstok i Zapad (Pravo i Politikologija), *The Right of Expression and Its Realization Through The Referendum As The Institute Of Direct Democracy In The Republic Of Macedonia And Other Countries*, 5 (2), Makedonija: Sveti Nikole, April 2018, s. 83-89.
205. Nejkov K., *Konvergentsija na Upravuvanje to Drzavata i so Korporatsijata: İstorija i Teorija*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Praven Fakultet-Justinijan Prvi, Skopje, 2013.
206. Nikoliç P., *Federacija i Federalne Jedinice*, Beograd, 1989.
207. Nikoliç P., *Federacija i Federalne Jedinice*, Beograd, 1989; Stojanoviç M. D., *Ustavno Pravo*, Knjiga I. ve II., Niş Press, Niş, 2007.
208. Nowak Manfred, The Right to Life under International Law: An Overview, *Human Rights Quarterly*, 2008, 30(2), 202-231.
209. Nuredin A., *Uluslararası İnsan Hakları Hukuku*, Uluslararası Vizyon Üniversitesi Yayınları, Gostivar, 2021.

210. Obradoviç Kostadin, *Početnica za Ljudska Prava*, Centar za Antiratnu Akciju, Belgrad, 1994, s. 19-20.
211. Oran Baskın, *Türkiyede Azınlıklar – Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama*, 7. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 33.
212. Orwell George, *1984* (Bin Dokuzyüz Seksen Dört), Çev. Doğan O. Bülent, Kültür Yayınları, İstanbul, 2021.
213. Önder S., *Türk Parlamenter Sisteminde Cumhurbaşkanının Rolü*, Turhan Kitapevi, Ankara, 2007.
214. Özbudun E., *Türk Anayasa Hukuku*, 15. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
215. Özbudun E., *Anayasalcılık ve Demokrasi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2017.
216. Özbudun E., *Türk Anayasa Hukuku*, 17. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.
217. Özdek E. Y., 1990’larda İnsan Hakları; Sorunlar ve Yönelimler, *İnsan Hakları Yıllığı*, 1993, C. 15, s. 29-42
218. Pazarıcı H., *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 2. Baskı, Turan Kitapevi, Ankara, 1990, s. 182.
219. Pazarıcı H., *Uluslararası Hukuk Dersleri*, II.Kitap, 8. Baskı, Turhan Yayınevi, Ankara, 2005, s. 171-173.
220. Petrov T., İvanov İma Apsolutno Suspenzivno Pravo Na Zakonot Za Upotreba Na Jazicite, Bez Odgovornost!, Cumhurbaşkanı mutlak veto yetkisine sahip olduğuna dair bilimsel makale çalışması için: [URL:http://www.wmc-a.com/ivanov-ima-apsolutno-suspenzivno-pravo-na-zakonot-za-upotreba-na-jazicite-bez-odgovornost/](http://www.wmc-a.com/ivanov-ima-apsolutno-suspenzivno-pravo-na-zakonot-za-upotreba-na-jazicite-bez-odgovornost/) (e.t. 13.12.2020)
221. Peukert W., *Human Rights in International Law and the Protection of Unborn Human Beings, Protecting Human Rights: The European Dimension*, ed. Franz Matscher/Herbert Potzold, Carl Heymanns Verlag KG, Köln, 1990, s. 511.
222. Poggi G., *Modern Devletin Gelişimi*, 8. Baskı, İBÜ Yayınları, İstanbul, 2016.

223. Poposka V., *Fundamentals of Media Law*, International Vision University, Gostivar, 2023.
224. Popovski V., *Sozdavanjeto na Sovremenata Makedonska Drzava*, Makedonska Reç, Makedonika Litera, 2014.
225. Popoviç S., *Ombudsman u Svetu i Kod Nas*, Zbornik, Pravni Fakultet Novi Sad, 1990, s. 123.
226. Poliçka Kontrola i Nadzor Na Sobraniето Nad Vladata i Nad Drugi Nositeli Na Javni Funkcii, *Sobranie na Republika Makedonija*, Mart, 2014.
227. Platon, *Devlet*, Çev. Sabahattin Eyüboçlu-M. Ali Cimcoz, 32. Baskı, Kültür Yayınları, İstanbul, 54 (369 b), 2017.
228. Predizvitsi i Preporaki za Podobruvanje na Zakonodavniот Protse (NDI-USAİD), *National Democratic Institute For International Affairs*. Haziran 2018, Skopje, Rapor için bkz: http://mioa.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/rja/zakonodaven_proces_preporaki.pdf (e.t. 03.05.2022)
229. Prešovа D., *Reformi na Ustavniот Sud ili Reforma na Svesta? Vo: Reformata na Institucijite i Nejzinoto Znaçenje za Razvojot na Republika Makedonija*, Cilt 5, MANU Press, Skopje 2009, s. 175.
230. Prešovа D., Koga Ekspertite ke Stivnat: Krizata na Konstitucionalizmot vo Republika Makedonija, *Politiçka Mislа/Political Thought*, Skopje, Aralık 2018, 16 (56), s. 5-25.
231. Prešovа D., Makedonskiот Ustaven (Ne)Patriotizm, *Political Thought - 20 Years of the Constitution of the Republic of Macedonias*, Skopje, 2011, No. 35, s. 51-48.
232. Pristapni Predavanja (1978), *Prilozi i Bibliografija – Na Novite Çlenovi Na Makedonskata Akademija Na Naukite i Umetnostite*, No. IV., MANU, Skopje, (İngiliz dilindeki yayını: *Opening Addresses (1978), Contributions and Bibliography Of The New Members Of The Macedonian Academy Of Sciences And Arts*, No. 4, Skopje).
233. Raz J., *The Morality of Freedom*, Clarendon Press, Oxford, 1988.
234. Reçnik na makedonski jazik (Makedonca dili sözlüğü), III, Prosvetno Delo, Skopje, 1966.

235. Rex M., *A System of Rights*, Clarendon Press, Oxford, 1993.
236. Richard C., Weston H. B. (eds.), *Human Rights in the World Community – Issues and Action*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1992, s. 18.
237. Richard A., The Fusion of Presidentialism and Parliamentarism, *American Journal of Comparative Law*, 1 Mart 2010, (2010/57), s. 531-578.
238. Ristovska M., *Raspredelbata na Prateniçkite Mandati vo Sobranieto na Republika Makedonija*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Praven Fakultet “Justinijan Prvi”, Skopje, 2005.
239. Ristovska M., *Organizacija na Vlasta vo Ustavnite Sistemi: Zbirka Ustavi So Komentari*, Praven Fakultet “Justinijan Prvi”, Skopje, 2014.
240. Robert A., *A Theory of Constitutional Rights*, Translated by Julian Rivers, Oxford University Press, Oxford, 2002, s. 163-173
241. Rousseau J. J., *Toplum Sözleşmesi*, Fransızcadan Çev.: V. Günyol, Kültür Yayınları, 18. Basım, İstanbul, 2017.
242. Salihpaşaoğlu Y., *Din ve Devlet Arasındaki İktidar Mücadelesi: Avrupa Örneği*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.
243. Sartori G., Constitutionalism: a Preliminary Discussion, *The American Political Science Review*, 1962, 56 (4), 853-864.
244. Sartori C., *Komparativen Ustavnen İnžinering*, Prevod: Tihomir, J., Tabernakul Press, Skopje, 2008.
245. Sartori G., *Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği: Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme*, Çev. Özbudun E., Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1997.
246. Shugart S. M. ve Carey J. M., *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*, Cambridge University Press, 1992.
247. Shugart S. M., Of President and Parliaments, *East European Constitutional Review* (2) 1:30-32, 1993.
248. Shugart M., Samuels D. J., Presidentialism, Elections and Representation”, *Journal of Theoretical Politics*, 15/1, 2003.

249. Siljanovska-Davkova G., Electoral Models (in: Constitutionalism, Universalism and Democracy), *the Fifth International Congress of Constitutional Law, Erasmus University, Rotterdam, 1999.*
250. Siljanovska D. G., *Ustavno Pravo*, Kultura Press, Skopje, 2009.
251. Siljanovska G., Sovremeni Modeli na Organizacija na Vlasta: Dilemi i Predizvici, *Zbornik PFZ*, 2011, 61(2), s. 365-389.
252. Siljanovska S. D., Makedonski Model Parlamentarizma i Demokratij, *Dileme I Izazovi Parlamentarizma*, Beograd: Vlada R. Srbije, 2007, s. 325-357.
253. Siljanovska D. G., Organizational Structures and Internal Party Democracy in Macedonia, in Organizational Structures and Internal Party Democracy in South East Europe, (ed) G. Karasimeonov, *Sofia: Gorex Press, 2005.*
254. Siljanovska S. D., Makedonski Model Parlamentarizma i Demokratije, *Dileme i Izazovi Parlamentarizma*, Vlada R. Srbije, Beograd, 2007, s. 325-357.
255. Siljanovska D. G., *Za Makedonskiot Model na Organizacija na Vlasta, vo Reformata Institutciite i Nejzinoto Značenje za Razvojot na Republika Makedoija*, Skopje, MANU, 2009, s. 347-371.
256. Siljanovska D. G. (2007), Globalization, Democracy and Constitutional Engineering as Mechanism for Resolving Ethnic Conflicts (Athens): *The VII-th World Congress of Constitutional Law, IACL.*
257. Siljanovska G., *Za Makedonskiot Model na Organizacija na Vlasta, vo Reformata Institutciite i Nejzinoto Značenje za Razvojot na Republika Makedoija*, MANU, Skopje, 2009, s. 347-371.
258. Siljanovska G., Sovremeni Modeli na Organizacija na Vlasta: Dilemi i Predizvici, *Zbornik PFZ*, 61(2), 2011, s. 365-389;
259. Sirotković H., *AVNOJ*, Hrvatski Leksikon, Zagreb, Knjiga I, 1996.
260. Sirotković H., Margetić L., *Povijest Drzava i Prava Naroda SFR Jugoslavije*, The University of Michigan, Michigan, 1988.
261. Soysal M., *Anaysaya Giriş*, AÜSBF Yayınları, Ankara, 2011.
262. Stanovčić V., *Konstitucionalizam i Ljudska Prava u Istočnoj Evropi*, ARHIV, 1-2/1990

263. Stefanovic J., *Ustavno Pravo FNR Jugoslavije i Komparativno*, Knjiga I, Knjiga II, Zagreb, 1956;
264. Stojanović M. D., *Ustavno Pravo*, Knjiga I. ve II., Niš, Niš, 2007.
265. Stojanović M. D., *Pravni Položaj Pratenika*, İstrazivački Centar u Nišu, Niš, 1999, s. 61-72.
266. Stojčev S., *Konstituciono Pravo na Republika Balgaria*, Siela Press, Sofija, 1998, s. 189.
267. Svetomir Ş., *The Minority Communities in Macedonia: Constitutional and Legal Regulations*, OSCE – Mission to Skopje, Skopje, 2013, s. 9.
268. Svetomir Ş., *Makedonija na Site Kontinenti*, Skopje, 2000.
269. Svetomir Ş., *Pedeset Godina na Ustav na Narodna Republika Makedonija*, Zdruzenie za Ustavno Pravo na Makedonija, Skopje, 1996.
270. Şenel A., *Siyasal Dişinceler Tarihi*, Teori Yayınları, Ankara, 1986.
271. Şkarikj S., *Ustavot za İdnoto Drzavno Ureduvanje na Makedonija od 1880 Godina (Makedonskata Liga i Ustavot za Drzavno Ureduvanje na Makedonija 1880)*, Misl Press, Skopje, 1985.
272. Şkarikj S., *Ustavno Pravo*, 8. Baskı, Kultura Press, Skopje, 2015.
273. Şkarikj S., İvanov G. *Politički Teoirii – Antika*, 1. Baskı, Praven Fakultet Justinijan Prvi, Skopje, 2006.
274. Şkarikj S., *Evropskoto Ustavno Pravo i Evropeizacija na Makedonskoto Ustavno Pravo (Zbornik: Evoluacijata na ustavniot sistem na Republika Makedonija vo presret na usvojuvanjeto na Ustavniot dogovor na Evropskata Unija)*, MANU, Skopje, 2008.
275. Şkarikj S., İvanov G., *Politički Teoirii – Antika*, Kultura Press, Skopje, 2010, s. 370-387
276. Şkarikj S., *Sporedbeno i Makedonsko Ustavno Pravo*, Matica Makedonska, Skopje, 2004.
277. Şkarikj S., *İlinden i Makedonskata Drzava 1903-2003*, MANU Press, Skopje, 2003.

278. Şkarikj S., *Naučno Tolkuvanje-Ustav na Republika Makedonija*, Kultura, Skopje, 2014.
279. Şkarikj S., Davkova, S. G., *Ustavno Pravo*, 2. Baskı, Kultura Press, Skopje, 2009.
280. Şkarikj S., *Sporedbeno i Makedonsko Ustavno Pravo*, Makedonska Matica, Skopje, 2004, s. 361.
281. Şkarikj S., *Dogovorot so Grcija I Ustavnite Promeni* başlıklı (2018) makale; <https://respublica.edu.mk/blog/2018-09-14-08-02-16> (e.t. 05.12.2022)
282. Şkarikj S., *Namesto Deset Edna Prateniçka Grupa*, (2017, August 21) Respublika. İnternet erişimi için: URL: <http://respublica.edu.mk/blog/2017-08-21-10-28-31> (e.t. 18.12.2021).
283. Şkarikj S. *İlinden i Makedonskata Drzava 1903-2003*, MANU, Skopje, 2003.
284. Şkarikj S., *Samo Nezavisen Kandidat Moze Da Bide Uspeşen Pretsedatel, İstitut za Komunikaciski Studii - Respublica*, Skopje, Mart 2019.
285. Şkarikj S., *Politiçka i Kriviçna Odgovornost na Pretsedatelot, İstitut za Komunikaciski Studii - Respublica*, Skopje, Mart 2019.
286. Shugart S. M., Carey J. M., *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*, Cambridge University Press, London, 1992, s. 23.
287. Spasenovski A., *Sovremeni Politiçki Sistemi*, Praven Fakultet Justinijan Prvi – Skopje, Skopje, 2017.
288. Spirovski İ., *Vodiç za Sostavuvanje na Baranje za Zaştita na Slobodite i Pravata na Ustavniot Sud*, OSCE-Skopje, Skopje, 2017, s. 8-10
289. Sunay R., *İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları*, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara, 2001, s. 214.
290. Stojanoviç M. D., *Osnovna Prava Çoveka – Ljudska Prava i Slobode Ustavima Evropskih Drzava*, İstitut za Pravna i Druştvena İstrazivanja Pravnog Fakulteta u Nişu, Niş, 1989, s. 107.
291. Tanchev E., *Parliamentarism Rationalized, East European Constitutional Review*, 1993, 33/1993, s. 33.

292. Tanör B., *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)*, Der Yayınları, İstanbul, 1995.
293. Tanör B., Yüzbaşıoğlu N., *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 361.
294. Tennent Harrington Bagley, *General Principles and Problems in the International Protection of Minorities*, IUHEI, Geneve, 1950, s. 41-42.
295. Teziç E., *Anayasa Hukuku*, 20. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.
296. Toevski S., So Partitsipativen İnzenering Vrz Ustavno Politiçkiot Sistem, Do Pobrza Demokratska Konsolidacija Na Republika Makedonija, *Politiçka Misl*, Year 16, No 55, *Fondation Konrad AdenauerStiftung-Institute for Democracy Societas Civilis*, Skopje, Eylül 2018, s. 97-116.
297. Toevski S., Vreme E Za Nov Ustav? , *Political Thought - 20 Years of the Constitution of the Republic of Macedonia*, 9 (35), Skopje, 2011, September, 2011.
298. Tuna M., Şen H., Durdu Z., *Modern Toplumun İnşası (Tarihsel ve Sosyolojik Bir Perspektif)*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2015.
299. Tunaya Z. Tarık, *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, Araştırma, Eğitim ve Ekin Yayınları, İstanbul, 1982, s. 187.
300. Tunaya T. Z., *1876 Kanun-u Esasî ve Türkiyede Anayasa Geleneđi*", Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul, 1985, C. I., s. 36-45.
301. Tunç H., Uluslararası Sözleşmelerde Azınlık Hakları Sorunu ve Türkiye, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1/2, 2004, s. 6-12.
302. Turhan M., Anayasa ve Anayasacılık, *Amme İdare Dergisi*, 1994, C. 27, S. 3, s. 3-12.
303. Turhan M., *Hükümet Sistemleri ve 1982 Anayasası*, DÜHF Yayınları, Diyarbakır, 1989.
304. Turhan M., *Anayasal Devlet*, Naturel Yayıncılık, Ankara, 2005.
305. Turhan M., Anayasa Hukukunda Hükümet Sistemi Tartışmaları, *Liberal Düşünce Review*, 17/66, (57-75), 2012, s. 73-74.
306. Turhan M., *Temel Hak ve Özgürlükler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

307. Türk Dil Kurumu, *Okul Sözlüğü*, 2. Baskı, Türkiye Diyanet Vakfı Matbaa Yayıncılık, Ankara, 2000.
308. Uluşahin N., *Saf Hükümet Sistemleri Karşısında İki Başlı Yürütme Yapılanması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007.
309. Uluşahin N., Demokratik Siyasal Rejimlerin Sınıflandırılmasında Farklı Bir Yaklaşım: Yarı Başkanlıktan İki Başlı Yürütme Yapılanmasına, *AÜHFD*, 2003, 52 (2), s. 203.
310. Uran P., Anayasaların Başlangıç Kısımları, *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 73 (1), 2016, s. 223-248
311. Ustaven Sud, 60 Godini Ustaven Sud na Republika Severna Makedonija 1964-2024, Poliesterdey Press, Skopje.
312. Uygun O., *Çağımızın İnsan Onuruna Yönelttiği Tehditler Karşısında İnsan Haklarının Önemi*, Kamu Hukuku İncelemeleri, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
313. Uygun O., *Devlet Teorisi*, XII Levha Yayınları, İstanbul, 2014.
314. Ünal Ş., *Temel Hak ve Özgürlükler*, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1997.
315. Vankovska B., *Politički Sistem na Republika Makedonija*, Univerzitet Sv. Kiril i Metodij Yayıncılık, Skopje, 2014.
316. Vasović V., *Savremene Demokratije - I*, Sluzben Glasnik, Beograd, 2006.
317. Vasović V., *Savremene Demokratije*, Cilt II., Služben Glasnik, Beograd, 2007.
318. Verney D. V., *The Analysis of Political Systems*, Routledge Press, New York, 2010.
319. Vile M. J. C., *Constitutionalism and the Separation of Powers*, Oxford Press, USA, 1998;
320. Vitlarov T., Guşeva S., *Pravosuden Sistem na Republika Makedonija*, “Univerzitet Goce Delçev-Ştip, Ştip, 2016;
321. Wachtel B. A., *Dünya Tarihinde Balkanlar*, Çev. A. C. Akkoyunlu, Doğan Kitap, İstanbul, 2009.

322. Walter M., *Constitutional Democracy: Creating and Maintaining a Just Political Order*, The Johns Hopkins University, Baltimore, 2007.
323. William H. R., *The Theory of Political Coalitions*, Yale University Press, New Heaven and London, 1962, s. 243.
324. Yavuz B., *Parlamenter Hükümet Sisteminde ve 1982 Anayasasında Başbakan*, Asil Yayın, Ankara, 2008.
325. Yücel B., *Parlamenter Hükümet Sisteminin Rasyoneleştirilmesi ve Türkiye Örneği*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.
326. Zejneli J., Berisha F., Saliu A., *E Drejta Administrative*, Furkan ISM Press, Shkupi, 2019.
327. Zejneli J., Shabani F., Lofton J., Constitutional Changes in the Republic of North Macedonia and their Function in promoting Stability, Peace and Integration, *Freedom - Journal for Peacebuilding and Transcultural Communication*, Vol. 2, Issue 3/4, Tetova, 2021, s. 37-47.